

99 SUFIJSKIH PRIČA

99 sufijskih priča

Priredio
Zvonimir Baretić

baBun
Beograd
2016.

© *Copyright na tekst za Srbiju*
BABUN

Izdavač: IP BABUN

Preveo i priredio:
Zvonko Baretić

Štampa: BUBANJ ŠTAMPA, Beograd
Tiraž: 1000

Prvo izdanje
ISBN 978-86-83737-94-9

SADRŽAJ

PREDGOVOR	7
I. 99 SUFIJSKIH PRIČA	13
II. MUHAMED – BOŽJI POSLANIK	149
III. SUFIJE O SUFIZMU, RELIGIJI I JOŠ PONEČEM	165
BIBLIOGRAFIJA	197

Predgovor

Šezdesetih i sedamdesetih godina XX veka, kada je bogate zemlje Zapada tresla groznica „seksa, droge i rokenrola“, mladi su se uveliko zainteresovali i za najrazličitije forme orijentalne duhovnosti. Iz vremena tog nikad otvorenijeg susreta Istoka i Zapada dovoljno je samo prisetiti se popularnosti koju su stekli *zen budizam* (Budino učenje u japanskoj, tj. kineskoj interpretaciji), *taoizam* (autohtoni kineski misticizam) i kolosalna indijska misao sadržana u *Upanišadama* i *Bhagavad Giti*, odnosno praktične manifestacije tih učenja u vidu joge i nebrojenih dalekoistočnih borilačkih veština.

Jedna od tadašnjih primamljivih zagonetki s Istoka bio je i *sufizam* ili islamski misticizam. Iako lišen atraktivnosti praktičnih znanja i umenja zasnovanih na prethodno pomenutim učenjima, on je ipak dospao u žižu interesovanja svojom opčinjavajućom pisanom zaostavštinom koju je Idris Šah na vrlo privlačan način predstavio svetu.

Istina, on nije bio prvi koji se latio tog posla. Njemu je prethodila poduža niska istaknutih nemačkih, engleskih, francuskih i drugih orijentalista koji su s više ili manje uspeha krčili staze ka boljem

razumevanju sufizma pišući o njegovim korenima, doktrini i prevodeći kapitalna dela vodećih sufija. Velika „mana“ tih hvale vrednih pionirskih poduhvata bio je skrupulozan akademski pristup koji je u prevodima i komentarima vrlo često bio opterećen razuđenom ornamentikom muhamedanske religije i filozofije. Podrazumeva se da je to prosečnog Zapadnjaka, uprkos sveg poleta i želje za dodatnim saznanjima, zamaralo i odbijalo.

Idris Šah je, međutim, uprostio pristup. U maniru pravog sufije, on je procenio vreme, mesto i mentalni sklop čitalaca kojima je nameravao da se obrati, pa je sa sufizma strgnuo kaftan islamske religioznosti i ukazao na njegovu opštevažeću poruku uz pomoć nezaboravnih pripovedaka i anegdota protkanih humorom i vratolomnim intelektualnim provokacijama. Takav živ prikaz sufizma kao praktično usmerene psihologije, kojoj je jedini cilj čovekovo prosvetljenje, bio je sušta suprotnost dotadašnjem uštogljenom prilazu negovanom u krugovima orijentalista na koji se u jednom od svojih radova osvrnuo sledećim rečima: „Pokaži čoveku gomilu kamiljih kostiju, ili mu ih pokazuj suviše često, i on neće moći da prepozna kamilu kad je sretne živu.“ Njegove knjige su naišle na topao prijem u Britaniji i Americi, doživele prevode na druge svetske jezike i milionske tiraže, pa je Šah preko noći postao autoritet svetskog glasa za islamsku mistiku. Pomenuti razvoj događaja doprineo je pojavi velike armije poklonika s jedne strane – nobelovka Doroti Lesing, pesnik Robert Grejvs, američki psiholog Robert Ornštajn i kontroverzni Bhagvan Šri Rađniš alijas Ošo, bili su veliki poštovaoci Šahovog književnog opusa

– ali i žestoka osporavanja njegovog lika i dela s druge. Ipak, vreme je presudilo u Šahovu korist. Njegove dela i danas utiču blagodarno i podsticajno na sve ljude otvorenog duha što će, nadamo se, dočarati ovaj ograničen izbor priča. Neke od njih mogle bi, možda, da zbune neobaveštene zato što u njima kao glavni akteri ponekad figuriraju Mojsije i Isus, ali njihovo prisustvo je lako objašnjivo. Muslimani sebe svrstavaju zajedno s hrišćanima i Jevrejima u „Sledbenike Knjige“ (*Ahlu-l-Kitab*), tj. u monoteističke kongregacije sa svojim svetim knjigama i Božjim poslanicima čiju krunu predstavljaju, naravno, Muhamed i *Kuran Časni*. Imajući to u vidu i uvažavajući opšte prihvaćeno gledište da je hrišćanstvo sa svojim pustinjacima i misticima ostavilo traga u najranijoj razvojnoj fazi sufizma, postaje shvatljivo pojavljivanje Mojsija i Isusa u derviškim pripovetkama s dubokim mističnim porukama.

U ovaj korpus priča uključeno je i desetak anegdota nama dobro znanog spadala i šereta Nasredina Hodže. Neko bi u tome mogao uočiti ozbiljan propust priređivača ako se pridržava samo gledišta koja su tokom poslednjih stotinu godina o fenomenu Nasredin – blistavom ukrasu usmenog i pisanog stvaralaštva naroda islamske veroispovesti na širokom potezu od Kine do Balkana i zemalja Magreba – izneli brojni ljudi od pera i istaknuti orijentalisti. S druge strane, njihovo prisustvo je opravdano ako pođemo od Šahovog gledišta da su mnoge od Hodžinih zgoda i nezgoda sufijske parabole smišljene da slušaoca ili čitaoca podstaknu i na jedno drugačije opažanje i vrednovanje čoveka i sveta. Šaljivdžija Nasredin, koji je pritom svešteno lice, verovatno je bio tvorevina nekog nadahnutog i vrlo visprenog sufije. Naime,

oni su pomoću njega mogli bezbolno proturati i širiti u masama čak i za današnjeg čoveka vrlo napredne ideje i mističke istine koje je crkvena ortodoksija žestoko osuđivala. U odbranu tog gledišta, koje je takođe proizvelo ambivalentna raspoloženja u krugovima učenjaka, Šah se pozvao i na članak „U jednoj zajednici *nakšbandija*“ koji je 1967. u „Hibert Žurnalu“ (*Hibbert Journal*, tom 65, br. 258), kvartalnom časopisu posvećenom religijama, objavio R. Simak. Taj Zapadnjak je živeo u jednoj derviškoj zajednici u Pakistanu u kojoj su se kao materijal za podučavanje koristile samo priče o Nasredinu Hodži.

Drugo poglavlje se, pak, u najsažetijem vidu, bavi Muhamedom, osnivačem islamske religije. Smatrali smo neophodnim da oslikamo njegovu ljudsku i mističnu dimenziju jer su se sufije ili derviši u svojim aktivnostima često pozivali na njega. U te svrhe posegli smo za jednim brojem *hadisa*, tj. sećanjima ljudi iz Muhamedovog najbližeg okruženja na to kako je on u određenoj prilici postupao ili govorio. Iako bi se moglo prigovoriti da se radi o apokrifnim pričama i mislima sufijske provenijencije, to nimalo ne umanjuje činjenicu da one s prethodnim derviškim pričama čine skladnu celinu i da svojom porukom transcendiraju ograničenja vremena i sredine koja ih je iznedrila.

Poslednje poglavlje – „Sufije o sufizmu, religiji i još ponečem“ – zamišljeno je kao dopuna onih priča čije su poruke možda promakle čitaocu. Ako posle čitanja tih jasno izloženih misli o sufizmu od samih sufija one i dalje ostavljaju utisak da ne sadrže nikakvu mističku poruku i da su zalutale u ovu zbirku, onda toplo preporučujemo da pažljivo pročita knjigu R. A. Nikolsona: *Sufizam, mistici islama*. Jer, u njihovom

slučaju – na primer, priče *Krčag za vodu* (11), *Nagrada* (18), *Hvatanje majmuna* (31), *Sve u svoje vreme* (96) i *Stara škrinja Nuri bega* (99) – imamo posla s mističkim pogledom na građu ljudske psihe i ustaljene mehanizme uma ili svesti. Naime, i one sadrže skrivenu poruku, samo što je za njihovo dešifrovanje preduslov određeno poznavanje sufijske psihološke teorije i prakse.

Dakle, svrha ove knjižice nije samo da vas zabavi u dokolici, već posredstvom tih „nerazumljivih“ priča privoli možda i na produbljivanje saznanja o sufizmu i misticizmu u najširem smislu, a u konačnici i na sučeljavanje sa svojim umom ili racijom – uzrokom svih naših muka, ali i neizbežnim sredstvom koje posredstvom sufijske ili neke druge jednako zrele mističke prakse moramo neutralisati zarad neposrednog uvida u pravu Stvarnost.

1. Ogled

Šejh Džunajd je imao jednog učenika miljenika. Drugi učenici su bili ljubomorni i Šejh je bio svestan toga.

„On je bolji od vas po razboritosti i učenosti“, rekao je jednog dana. „Ali da bi i vama postalo jasno o čemu pričam, hajde da obavimo jedan ogled.“

Naredio je da mu donesu dvadeset ptica.

„Svaki od vas uzeće jednu“, naložio je učenicima. „Ubićete je na mestu gde niko ne može da vas vidi, a zatim ćete s njom da se vratite ovamo.“

Učenici su otišli, izvršili rečeno i vratili se s ubijenim pticama; svi, osim Džunajdovog miljenika koji ju je vratio živu.

„Zašto je nisi ubio?“, upitao je Džunajd.

„Zato što ste rekli da to uradimo na mestu bez očevidaca“, odgovorio je učenik, „ali Bog je bio prisutan gdegod sam to pokušao da učinim.“

2. Prava ljubav

Fudajl ibn Ajad je nekada bio drumski razbojnik. Nakon preobraćenja počeo je da živi bogobojažljivo. U jednom trenu je umislio da obožava Boga na pravi način i trudio se da ublaži posledice svojih razbojništava tako što je pronašao sve svoje žrtve i nadoknadio im štetu.

Međutim, jednog dana iz tog stanja prenuo ga je neobičan uvid. Posadio je sinčića na koleno i poljubio.

„Da li me voliš?“, upitalo je dete.

„Da“, reče Fudajl.

„A zar ne voliš i Boga, kao što mi to često govoriš?“

„Da, mislim da volim“, uzvratio je otac.

„Ali kako možeš jednim srcem da voliš obojicu?“

Fudajl je tada shvatio da je ono što je smatrao ljubavlju bila osećajnost i da stoga mora pronaći jedan viši oblik ljubavi.

Taj događaj leži u pozadini njegove misli: „Ono što se uopšteno smatra najvišim ili najplemenitijim postignućem ljudskog roda, u stvari je najniži od uzvišenih dometa do kojih se može vinuti čovečanstvo.“

3. O Božjoj suštini

Jedan mujezin u Isfahanu popeo se na vrh minareta i počeo da poziva na molitvu. Tog trenutka u blizini se zatekao jedan ludak kojeg je neko upitao: „Šta radi onaj gore na minaretu?“

Ludak je odgovorio: „Taj trese praznu orahovu ljusku.“

Kad izgovaraš devedeset devet Božjih imena i ti se slično poigravaš praznom orahovom ljuskom. Kako može Bog da se shvati posredstvom imena?

Pošto rečima ne možemo da iskažemo Njegovu suštinu, najbolje je da o tome ćutimo.

4. Bezvredna molitva

Bio jednom neki ludak koji nije učestvovao u zajedničkim molitvama. Jednog petka, posle velikih teškoća, ljudi su ga nekako ubedili da im se pridruži.

Međutim, čim je vođa započeo molitvu, ludak je počeo da muče kao vo.

Pretpostavljajući da mu se povratilo ludilo i istovremeno želeći da mu pomognu, ljudi su ga kasnije upitali: „Zar te nije strah od Boga kad si počeo da mučeš u sred molitve?“

Ludak im je na to uzvratio: „Radio sam samo ono što i vođa molitve. On je kupovao vola dok se molio, pa sam se oglasio kao vo!“

Kad su o tom čudnom odgovoru izvestili vođu molitve, on je priznao: „Dok sam izgovarao 'Bog je najveći' mislio sam u stvari na svoju njivu i stoku, a kad sam stigao do rečenice 'Hvala Bogu' pomislio sam da bi trebalo da kupim jednog vola i tad sam čuo nekakvo mukanje.“

5. Pravo svetište

Gospodin po imenu Nasri rešio je da ode na hodočašće u Meku. Tokom puta stigao je i u Bagdad gde je posetio nadaleko čuvenog svetog čoveka Džunajda.

„Odakle dolazi gospodin?“, upitao je Džunajd pošto su razmenili pozdrave.

„Iz Džilana.“

„Ko su vaši časni preci?“, opet se oglasio Džunajd.

„Potičem od Alije, Gospodara pravovernih, neka je Bog zadovoljan njime“, uzvratio je posetilac.

„Vaš predak je koristio dva mača“, rekao je Džunajd. „Jednim se služio u borbi protiv nevernika, a drugim u borbi sa samim sobom. A vi gospodine, kao njegov potomak, kojim se od tih mačeva služite?“

Nasri je gorko zaplakao kad je to čuo i bacio se Džunajdu pred noge. „Učitelju, moj hadžiluk se ovde završava. Molim te pokaži mi put ka Bogu.“

„Tvoja duša je tajno svetište Boga“, uputio ga je Džunajd. „Trudi se da u tu Božju kuću ne puštaš ništa što je bogohulno.“

6. Pohlepa, uslužnost i nemoguće

Jedan sufija je rekao: „Niko ne može razumeti čoveka sve dok ne shvati vezu između pohlepe, uslužnosti i nemogućeg.“

„Ovo je zagonetka koju ne mogu da shvatim“, oglasio se učenik.

Sufija je uzvatio: „Nikad ne tragaj za razumevanjem kroz zagonetku kad ga možeš steći kroz praksu.“

Potom je odveo učenika na obližnju pijacu do dućana u kome se prodavala odeća.

„Pokažite mi vaš najlepši kaftan“, rekao je sufija vlasniku radnje, „jer sam raspoložen da dobro potrošim.“

Trgovac je izneo najlepši uzorak i za njega zatražio veliku sumu novca.

„To je upravo ono što želim!“, uzviknuo je sufija. „Samo još kad bi rukavi bili obrubljeni krznom, a okovratnik imao ukrasnu ivicu.“

„Imate sreće“, rekao je trgovac, „jer jedan takav imam u krojačnici dućana.“

Iščeznuo je na kraće vreme, a zatim se vratio noseći u ruci isti kaftan samo što mu je tom prilikom prišio prethodno pomenute detalje.

„A pošto je ovaj?“, upitao je sufija.

„Dvadeset puta je skuplji“, uzvratio je trgovac.

„Odlično!“, uzviknuo je sufija raspoloženo. „Spakujte mi oba.“

7. Susret s pustinjakom

Uputio sam se do jedne pustinjačke nastambe u Hindukušu nameran da posetim njenog Šejha. Ujedno sam hteo razvejati neke sumnje u vezi s onim što je moglo dokazati stvarno postojanje Skrivenog puta. Na topao prizor dima, koji se izvijao iz odžaka skromne nastambe, naišao sam tek posle mnogih dogodovština.

Čovek u prostom ruhu i čestita izraza lica sedeo je čuteći pred vratima isposnice.

„Dobro došao, brate“, oglasio se pri susretu. Umesto sreće, obuzela me je uznemirenost zato što je on, po svemu sudeći čuvar, ispoljio tako malo poštovanja prema meni.

„Da li si ti čuvar?“, upitao sam.

„Tako me zovu“, bio je njegov odgovor.

„Tražim Starinu, Vodiča“, rekao sam.

„Tako me zovu“, opet je uzvratio odsečno.

Tek tada sam se obradovao zato što me je veliki učitelj nazvao bratom. Kad smo ušli u pojamu, jedno kućence je pritrčalo Šejhu radujući se njegovom povratku.

„Dobro došao, brate“, pozdravio je životinju. Istog trena sam se oneraspoložio pri pomisli da me je tim pozdravom izjednačio s kerom, odnosno da me uopšte nije dočekao s počašću. Ali bio sam gost, pa sam učtivo prećutao.

Ubrzo se pred nama naša zdela s jogurtom, a Vodič je progovorio u stihu:

„Oblačić dima na planini se vije
i srce odmah veselije bije.
Ljubazna reč za pseto malo
i srce je namah u žalost zapalo.“

Zapanjio sam se jer je očigledno bio u stanju da čita moje skrivene misli, a zatim su me obuzeli nelagoda i stid.

„Poduči me“, rekao sam.

A on je upitao: „Onom što pevam ili onom što svira moja tambura? Mi nismo u harmoniji, iako mogu da ti čitam misli. Šta si dosad naučio? Šta su te drugi naučili? Osećaš se nelagodno zato što si se otisnuo tako daleko i na kraju puta naišao na čoveka koji ti čita misli. Ovog trenutka misliš da bi i ti možda mogao da se domogneš te moći, pa da je koristiš na radost svog srca. Činim ti se prihvatljivim onako kao što se učenja ponekad čine prihvatljivim ljudima. Ali da li si ti za mene prihvatljiv? Ljudima nikad ne padne na pamet da učenje možda neće njih da prihvati.“

Prvi put u životu obuzeo me je pravi strah. Posve sam, u društvu jednog tako moćnog čoveka na pustom mestu, počeo sam da drhtim.

A Vodič je nastavio: „Moraš da odeš. Još si previše sirov da bi te oblikovao neki učitelj. Plod moraju dotaći prave stvari, odnosno elementi koji će ga učiniti zrelim. Odlazi, trudi se i radi kako god znaš i umeš. A kad sazriš, moći ćeš pravilno shvatiti iskustvo našeg učitelja Ibrahima ben Adhema koji se odrekao prestola u Balhu da bi nam se pridružio.“

„On je jednom dok je koračao putem ugledao kamen na kome je pisalo: *Okreni me i pročitaj*. Podigao ga je i pogledao s druge strane; a tamo je stajalo: *Zašto tražiš još znanja kad ne obraćaš pažnju ni na ono što već znaš?*“

Zaboravivši na trenutak Mudraca, pomislio sam u sebi: „Kamo sreće kad bi se svakom ukazala prilika za ovakav susret jer bi tako postalo opšte poznato da u svetu doista postoji učenje višeg reda.“

On je nastavio: „Poruga je česta kazna za znanje. Prepričaj ljudima naš razgovor i pomisliće da nisi pri zdravoj pameti. Pravo znanje se na taj način samo štiti.“

Ćutao sam, ali sam u dubini duše najskrušenije pomislio: „Kako da služim na tom Putu?“

On se opet bez reči obratio mom srcu: „Uvećaj želju za služenjem, pa će ti se možda ukazati prilika da služiš.“

Tek kad sam docnije kroz učestale napore dosegao uzvišeno stanje, shvatio sam pravu vrednost susreta s tim čovekom koji se zvao Šah Firuz.

Firman-Bardar iz Badakhšana

8. Svetilište

Otac Nasredin Hodže je bio vrlo poštovani čuvar svetilišta. Ono je, kao mesto hodočašća, podjednako privlačilo lakoverne i tragaoce za Istinom.

Od Nasredina se očekivalo da posle određenog vremena nasledi očev položaj. Ali samo što je navršio petnaest godina, dob za koju se smatralo da ga čini odraslim, on je odlučio da sprovede u život izreku koja se pripisivala Muhamedu: *Idi za znanjem, pa makar i u Kinu.*

„Nemam nameru da te sprečavam, sine“, rekao je otac. Tako je Nasredin osedlao magarca i krenuo na put.

Posetio je Egipat i Vavilon, prokrstario pustinju Arabije, pohodio Ikonijum, Buharu, Samarkand i gornji Hindukuš. Drugovao je s dervišima, ali je sve vreme stremio ka najudaljenijim oblastima Istoka.

Nasredin je prešao Mali Tibet i probijao se kroz planinske oblasti Kašmira kad se njegov magarac, zbog razređenog vazduha i nedostatka hrane, opružio i uginuo.

Ophrvala ga je žalost jer je ta životinja bila njegov stalni pratilac tokom svih tih putovanja koja su trajala više od dvanaest godina.

Sahranio je svog prijatelja slomljenog srca. Na njegovom grobu je podigao malu humku i ostao pored nje u tihoj meditaciji, s planinskim visovima oko sebe i hučnim gorskim bujicama u njihovom podnožju.

Ubrzo su ljudi – krećući se tim planinskim putem na razmeđi Indije i Centralne Azije, odnosno Kine i svetilišta Turkestana – počeli da uočavaju usamljenu pojavu koja je povremeno jecala zbog pretrpljenog gubitka, a katkad besciljno prelazila pogledom preko nepreglednih dolina Kašmira.

„To mora da je grob nekog sveca“, govorili su između sebe, „nekog čoveka izuzetnih postignuća ako učenik već toliko žali za njim. Ovde je mesecima, a tuga ga nikako ne napušta.“

Zbilo se da je tim putem prošao jedan bogati trgovac koji je, u nameri da izvrši pobožno delo, naredio da se na tom mestu podigne svetilište s kupolom. Drugi hodočasnici su s te strane planine usekli terase i uzgajali useve od kojih se izdržavalo svetilište. Glas o tihom i duboko ožalošćenom dervišu proširio se nadaleko, pa se ka tom svetom mestu kao hodočasnik uputio i Nasredinov otac. Sin je prilikom susreta sve to ispričao ocu, a stari derviš je u neverici podigao ruke i uzviknuo:

„Dragi sine, znaj da je svetilište – u kojem si odrastao i koje si napustio – podignuto na isti način i na mestu na kojem sam ja pre trideset godina sahranio svog magarca!“